

IRODALOMRÓL, NOSZTALGIÁRÓL, SZÜLŐVÁROSRÓL

INTERJÚ BAKA ISTVÁNNAL. BESZÉLGETŐTÁRS: NÉMETH JUDIT

Szekszárd, 1948. Aztán Szeged, Szekszárd, Szeged... Baka István. Szekszárdi származású, iskoláit itt végezte, s '66-ig szinte ki sem mozdult a városból. Miután az egyetemet elvégezte, két évig hazatért tanítani, azután újra a Tisza-parti város következett. A gyermekeknek szóló irodalmi folyóirat, a Kincskereső indult és Baka István kedvet érzett hozzá. Egy idő után rájött, hogy panellakásban képtelen írni, így kezdett hazajárni szülei csendes, lakályos házába, és persze a kamaszkor iránti nosztalgia is hazavonzotta.

 - Ahogy vallottál róla, a fordítások meghozzák a verseket, inspirálnak. Miért éppen oroszokat fordítasz?

 - Oroszul tudok, sokat voltam kint annak idején építőtáborokban, sőt az utolsó egyetemi tanévet Leningrádban töltöttem - akkor még így hívták, használjuk ezt -, ahol nagyon sok ismerőst szereztem. Kicsit bensőségebb közöm lett az orosz irodalomhoz. Nem a szovjethez! A '71-72-es tanévben már samizdatokat olvastam. Többek között Brodskijt, akinek később lefordítottam azt a versét, amit ott olvastam. Aztán Mandelstámot is. Tehát egészen más élményem volt az orosz irodalomról, a XX. századról is - nem a klasszikusokról, akiket azért lehetett ismerni -, mint amit akkoriban az egyetemen fel lehetett venni. Most meg tanítják őket. Kár, hogy az orosz szakok visszafejlődnek, mert most lehetne megismerni igazi irodalmukat. Fordítok tehát az Európa Kiadónak,

évi 2-3000 sort, ami nem kis munka.

– Mi alapján választasz, kiket fordítasz?

 - Elsősorban azokat, akik a hivatalos irodalom képébe nem fértek bele. Például Viktor Szosznorát, akire barátaim hívták fel a figyelmet, Arszenyij Tarkovszkijt, Andrej Tarkovszkij rendező apját, aki legalább

olyan remek költő, mint a fia. Az, hogy Brodskijt fordíthattam, már a változásnak köszönhető. Őt ugyanis '72-ben kiutasították a Szovjetunióból, Amerikában él azóta. Miután '87-ben megkapta a Nobel-díjat, hazájában is elismerték, én meg kezdhettem fordítani. Megemlítem Szőke Katalin nevét a szegedi egyetemről, aki felhívta a figyelmemet néhány olyan költőre, akik műveit vagy betiltották, vagy emigráltak. Az idén jelennek meg például Hodaszevics versei, fordításomban. Ő 1922-ben emigrált és '32-ben halt meg Párizsban. Említhetem Gumljovot, akit a Cseka '21-ben kivégezett. Anna Ahmatova első férje volt egyébként. Marina Cvetajeváról is szólok, mert ő is egy szerencsétlen sorsú költő. '39-ben tért haza az emigrációból, férjét és lányát táborba vitték, férjét megölték, lánya évek múltán került elő. Ő aztán evakuációba került, még kenyérjegyet sem kapott, mert burzsoá költőnek minősült. Végül öngyilkos lett. Ahmatova mellett a legjelentősebb orosz költőnő volt. Az idén, hogy száz éve született, az Európa kiad tőle egy kötetet, ebbe fordítottam 1800 sort. Ezt a munkát is itt végeztem Szekszárdon, az ősszel.

 – Jó munkahely a városod. És még?

[illegible]

 - 44 éves vagy... Jó néhány szakmai díj birtokosa.

 - Nem vagyok „fiatal költő”, végre nem is tartanak annak. Szinte szégyenlem magam, mert az elmúlt 5-6 évben minden díjat

Szegeden – kihúzták a nevemet.)

[illegible]

 - Erre nagyon. Különösen azért, mert a kuratórium általam nagyra becsült emberekből állt. Úgy érzem, Mészöly Miklós, Lator László és Domokos Mátyás ajánlása nagy megtiszteltetés.

 - Új köteted lesz a Farkasok órája. Tavaly olvashattuk a címadó verset. Hátborzongató...

 - A kötet az Ünnepi Könyvhétre jelenik meg a szegedi Universum Kiadó gondozásában. Ezek a versek a ’90-ben megjelent válogatott és új verseim óta íródtak, viszonylag rövid időn belül. Voltak éveim, amikor csak 2-3 verset írtam. Aztán a változások hatására – amikor ezek a változások még nem is tűntek egyértelműen pozitívnak – hirtelen meglódult a „verstermelésem”. ’88-ban még úgy gondoltam, hogy az irodalom végre kivonulhat a politikából és ezt a szerepet átveszi a publicisztika. Nem nekünk kell az eltitkolt fájdalmakat allegorikus formában közvetíteni. Legalábbis én mindig azt írtam le, amit létélményként éltem meg. Akkor úgy éreztem, hogy végre ezoterikus verseket írhatok. Az ókori mitológia felé fordultam műveimmel. Aztán jött a ’90-es év, a marosvásárhelyi pogrom, az itthoni változások. Egymás ellenségei is lettek emberek. Ennek hatására keletkeztek a Yorick monológjai. Kitaláltam, hogy a hamleti tragédia túlélője – Fortinbrason kívül – Yorick, akinek koponyáját az eredetiben Hamlet a kezében tartja. Ő átéli a változást, Fortinbras uralmát, megöregszik és megírja emlékeit Hamletről, Oféliáról, Fortinbrasról. Ezek allegorikus, de mégis politikus és aktuális versek. Valósággal kirobbantak belőlem. A Farkasok órája a félelemről szól. Azóta be is igazolódnak egyik-másik: „A mát a holnap / felváltja csak, nem felkoncolja”. A kísértő félelmekről szóltam és a reményt próbáltam tartani.

[illegible]

 - Kitaláltam, hogy műfordítást írok. Nem fordítok, hanem műfajt művelek. A nevemet lefordítottam oroszra és Pehotnij - gyalogos - Baka lettem. Kezdetben fordításként jelentettem meg ezeket a verseket. (A szerkesztőknek persze elárultam, mi az igazság.) Eleinte el is hitték az olvasók, mert a cím alá odaírtam az orosz „eredetit”.

Ez a nyelvi vicc volt az újítás, mert valakinek a nevében írni verseket nem új keletű dolog, ezt tette Weöres Sándor, de rádöbbsen arra, hogy nekem nagyon sok olyan orosz élményem van, amit nem tudtam megírni: tájak, emberek, az élet reménytelensége, durvasága. Úgy írtam, mintha ott éltem volna.

(Szekszárdi Vasárnap, 1992. február 23. 3. p.)

(Kiegészítés a *Baka István művei. Publicisztikák, beszélgetések* című kötethez)

[← Előző oldal](#) [Következő oldal →](#)